

The Curtains of Saartjie

Af Torben Munksgaard, fra Apparatur nr. 15

Nede fra gaden lyder pludselig tumult. Han tøver et øjeblik, men kan ikke holde sin nysgerrighed tilbage. Han rejser sig, trækker gardinet til side og kigger ned. En kusk står og råber op. Hans kærre er sunket sammen i den ene side, det må være et brud på hjulet. Det er ikke til at se fra vinduet. Nogle mennesker kommer til for at hjælpe, men Cuvier har allerede sat sig tilbage ved sin skrivepult.

Han sidder og kigger på glasset foran sig. Ved siden af ligger et manuskript med titlen ”Extrait d'observations faites sur le cadavre d'une femme connue á Paris et á Londres sous le nom de Vénus hottentotte”. Heri har han foreviget hende. I sit simple sprog, det videnskabelige, i formler på et forfladiget europæisk tungemål. Hendes sprog var overdådigt, intet andet sprog i verden kom i nærheden af den rigdom af variationer, hendes udtale rummede. Fransk har ganske vist nasalerne, men hendes sprog var langt rigere, ud over de to europæiske vokaltyper lød de ustemte og de anstrengte vokaler let og enestående i hendes stemme, hendes vilde sang, en sang, der rummede alle verdens sprog, kaukasernes ejektiver, arabernes emfatiske konsonanter og faryngaler, vestafrikanernes dobbelte lukkelyde og implosiver, russernes palataliseringer og bantussprogets prænasaliseringer, hun sang med alverdens stemmer.

Cuvier havde på seksten sider forsøgt at indfange dette mærkelige væsen, men anede, hvor langt han var fra målet. Han havde måske afdækket kødets gåde, men den sang, hun tog med sig i graven, indhyllede ham stadig i al sin uopklarede utilnærmelighed. Dissektionen af hendes mørke legeme havde påvist, hvordan det var fedtdepoter og ikke som først antaget brusk eller knoglevækst, der var årsag til hendes fedtbags overordentlige størrelse, et fænomen, der havde fascineret de europæere, der havde taget hende med sig fra Sydafrika til Europa for at vise hende frem. Da George Cuvier fik overladt hendes afdøde legeme i 1815, var ingen klar over, at han havde mødt hende før, i levende live. Og nu hvor han havde sammenfattet sit videnskabelige arbejde i sin lille rapport, var han stadig alene om sin hemmelighed, sin platoniske affære med buskkvinden med den forunderlige sang.

Hendes navn var Saartjie, Lille Sara. Han mødte hende tilfældigt, i 1811 i Amsterdam hvor han en periode var udstationeret som medhjælper hos en hollandsk læge. Der hørte han rygter om den mærkværdige kvinde, en lokal handelsmand, Baartman, havde bragt med sig hjem fra sin seneste rejse sydpå, og Cuvier besluttede sig for at tage hen på markedet, hvor hun blev udstillet.

Han havde måske forventet, at han blev overrasket eller måske endda chokeret, men han havde ikke regnet med dette; at han blev forelsket.

Hun stod næsten nøgen på et lille podium, der var bragt hurtigt i stand af tøndes og planker. Kun hendes underliv var dækket af et lille klæde, mens resten af hendes mørke krop var synlig, og trods klædet var hendes svulmende ende tydelig, som den rejste sig under det tynde stof. Hendes ejer bad hende gå frem og tilbage, og med rank ryg adlød hun hans ordre, mens hun med et strengt blik, der ikke tilkom en slave, sonderede forsamlingen omkring sig. Og i det øjeblik hendes blik mødte Cuvier, mærkede han, hvordan han skælvede fra underlivet op gennem overkroppen, op i hovedet, så det et øjeblik svimlede for ham. Han trak sig hurtigt tilbage; han havde i et kort øjeblik følt lysten til at kaste sig over hende, lidenskabeligt og vildt, og flygtede i frygt for ikke at kunne styre det.

Næste dag læste han begivenheden omtalt i avisen. Baartman havde forsøgt at fjerne hendes klæde, men hun havde nægtet, trods forsamlingens tilråb. Avisen omtalte hendes overordentlige fedtbag som særlig for disse skabninger, hottentotterne, og tilføjede, at interessen for hendes nøgne underliv skyldtes en tilsvarende misvækst af kønnet. Hendes ydre skamlæber skulle på samme måde være unaturligt opsvulmede og fremtrædende i forhold til normalen for kvindekønnet.

Cuvier lagde avisen fra sig. Alene ordene havde gjort ham svimmel, svimmel og vild.

Han gik længe frem og tilbage i sit arbejdsværelse og spekulerede, inden han greb sin hat og sin frakke og styrtede ned på gaden. Han gik med raske skridt gennem gaderne og ænsede knap nok sine omgivelser. Han vidste ikke, hvor længe han gik rundt i gaderne, men det måtte have været flere timer, for pludselig begyndte det at blive mørkt. Det var allerede aften. Han befandt sig nede ved havnen, hvor han gik lidt omkring, indtil han besluttede sig for at gå ind på et lille spisested. Han havde ikke spist hele dagen.

Derinde overhørte han en samtale mellem to personer, som Cuvier vurderede tilhørte kredsen omkring Baartman, muligvis endda nogle af dem, som havde deltaget i ekspeditionen. Og her hørte han for første gang teorien om en mulig knogle- eller bruskvækst under den vældige bag. For en europæer var det et forunderligt syn, og ligesom man havde kendskab til anatomien bag andre fremtrædende steder på kroppen, skuldre, hofteparti og knæ, var det naturligt at slutte, at fedtbagen var en rudimentær vækst af brusk eller knogler. Cuvier lyttede med i tavshed, men var lige ved at bryde ind, da en tanke pludselig slog ham.

Han betalte sin middag og forlod i al hast restauranten. Og først da han nogle uger senere sidder i toget på vej tilbage til Paris, tør han lufte sine tanker over for en ven. Cuvier havde i tankerne set en kvindes nøgne krop foran sig, og ved synet af hendes bryster stod det klart; en kvindes barm er hverken knogler eller brusk. Kvindens bryster rummer løsningen på Lille Saras fyldige bag. Cuvier var ikke i tvivl.

Da han nogle år senere forestod dissektionen, fik han ret og kunne ydermere konstatere, at hendes ydre kønslæber i samme grad var opsvulmede, svulmende, så det svimlede for Cuvier. Og såvel fedtbagens som kønslæbernes overnaturlige størrelse skyldtes hverken brusk eller knogler. Ligesom visse dyr, f.eks. kameler, kan opbevare vand i store fedtdepoter, var dette folkefærd udstyret med fedtdepoter.

Efter obduktionen tog Cuvier hendes kønsorgan med sig hjem og kom den i et glas fyldt med sprit. Det er det glas, der nu står på skrivebordet foran ham, mens han sidder med den nyligt forfattede rapport over det videnskabelige arbejde.

Han sidder lidt og kigger på kønsorganet i glasset. De store mørkerøde skamlæber, de indre læbers bløde slør, Saartjies gardiner og øverst klitoris som en fortrukket tungespids. Han rækker hånden frem og griber om glasset, om hendes kusse.

Det interessante ved teksten er forholdet mellem på den ene side videnskabsmandens kliniske og objektive syn på tilværelsen og på den anden side de instinktive, nærmest dyriske lidenskaber, to sider af samme sag, der forenes i det sidste billede, syntesen, kussen på glas. Mens moderne fortællinger ofte bevæger sig på grænsen mellem det (natur)videnskabelige verdensbillede og postmodernismens mytiske og mystiske opgør med samme, afslører teksten om Cuvier ydermere en tendens til at bejle for det traditionelle narrative, hvor hverken større omvæltninger af verdensbilledet eller sproglig ekstravagance er på spil, men hvor den romantiske realisme forsøger at indkredse virkeligheden 'as it is', uden hensyn til metafysiske eller fortælle tekniske betingelser. Her er som udgangspunkt udelukkende tale om en tilnærmelse af det virkelige, hvor hverken videnskaben eller fortælleformen dissekerer fortællingens råmateriale. På den måde står intet på spil i teksten, selv om den rummer muligheden for såvel en fokusering af det videnskabelige som en tilnærmelse af det fantastiske, det magiske. Det sker imidlertid ikke. Der, hvor vi slipper Cuvier, er han fortabt i en lidenskabelig forestilling om en kvinde, en kvindes krop, og han har udøvet sin lægelige gerning og sidder nu i spænd mellem sit arbejde og sin lidenskab, og hvor umulig eller afvigende den situation end måtte synes, sidder Cuvier godt plantet med begge ben i en for

jordrystende kunstgreb utilnærmelig realisme. Hans virkelighed er verden, og umiddelbart læner denne sig på hver sin side op ad et opgør med verden (videnskabelig modernisme) og et sprogligt opgør (litterær modernisme). Inden for realismen synes kun én udvej mulig for ikke at skride ud i det umulige, hvis vi skal følge vejen, ad hvilken vi hidtil er gået, uden at holde hverken Cuvier eller læseren for nar, kun en vej synes mulig for løsningen af det paradoks, som syntesen, kussen på glas, har efterladt os i for at følge forløsningen af Cuviers lidenskab til ende: Det makabre.

Cuvier bryder forseglingen og tager dækslet af glasset, og med en lang kobbertang løfter han forsigtigt den svulmende vulva op af glasset og lægger den på en dug foran sig på bordet.

Han rejser sig og lyner sine bukser ned. Med blussende kinder griber han fat om sit halvt svulmende lem og bevæger hånden et par gange frem og tilbage, indtil pikken står stejl og strunk, pumpende af blod fra åbningen af hans bukser. Forsigtigt tager han kussen op med begge hænder og placerer den med læbernes åbning over sit lem og trækker nænsomt kussen ned over den stive pik. Langsomt bevæger han kussen frem og tilbage, mens han følger sine skælvende hænders rytmiske bevægelse med et vildt og vanvittigt blik, han intensiverer bevægelsen, hurtigere og hurtigere, og på under to minutter når han det krampagtige klimaks, hvor en hvide stråle af sæd står ud af pikken, ud af kussen, ud over den videnskabelige afhandling på bordet.

Cuvier synker sammen på stolen, løfter forsigtigt kussen op med rystende hænder og lægger den tilbage i glasset. Han lyner sine bukser op og læner hovedet tilbage mod ryglænet. En stor og harmonisk fred breder sig langsomt i hans udmattede krop. Situationen er makaber, men realistisk.